

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยเป็นกระบวนการในการพัฒนาวิชาการของทุกสาขาวิชาชีพ เพราะการวิจัยช่วยให้มีการค้นพบสิ่งใหม่ๆหรือองค์ความรู้ใหม่ๆ และช่วยแก้ปัญหาต่างๆอย่างมีระบบ (กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล, 2534: 3) การวิจัยทางการแพทย์พยาบาลตามแนวคิดของนักวิชาการ หมายถึง การวิจัยสาขาหนึ่งที่ทำการศึกษาในศาสตร์ของพยาบาลและกระทำโดยพยาบาล ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสภาพ การบริการพยาบาล และการให้การศึกษาแก่นักศึกษาพยาบาลและเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล (วิจิตร ศรีสุพรรณ, 2531: 5) หรือมีขอบเขตรอบคลุมการวิจัยด้านการบริหารการพยาบาล การศึกษาพยาบาล และการปฏิบัติการพยาบาล (ยุวดี ภาษา, 2540: 4) การวิจัยทางการแพทย์พยาบาลเป็นวิธีการสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการพยาบาลทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารการพยาบาลและการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งการวิจัยทางการแพทย์พยาบาลทำให้ได้แนวคิดมาปรับปรุงการดำเนินงาน ให้ได้การพยาบาลที่มีคุณภาพที่ดีขึ้น ได้แนวทางการปฏิบัติที่มีคุณภาพและเกิดผลดีต่อผู้รับบริการ นอกจากนี้การวิจัยทางการแพทย์พยาบาลยังเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นวิชาชีพของพยาบาล ซึ่งมีประโยชน์โดยตรงคือเป็นการเพิ่มพูนคุณภาพของการพยาบาล และเป็นองค์ความรู้ที่สามารถอ้างอิงเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และแสดงประวัติศาสตร์ของวิชาชีพการพยาบาลไว้สำหรับชนรุ่นหลังต่อไปได้ (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2531 อ้างใน สุนิภา ชินวุฒิ, 2538: 2)

จากแผนพัฒนาการสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ได้กำหนดนโยบายเป็นแนวทางการพัฒนาให้มีการส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการวิจัย โดยพัฒนาระบบบริหารจัดการวิชาการวิจัยด้านสุขภาพ ที่เอื้อต่อนักวิชาการและนักวิจัย ในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ด้านสุขภาพ เน้นการสร้างและประสานการมีส่วนร่วม และเครือข่ายภาคีสุขภาพในการพัฒนาระบบวิจัย นักวิจัยและงานวิจัย พัฒนาระบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการวิจัยและองค์ความรู้ เพื่อให้สาธารณสุขชนเข้าถึงและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยสะดวก (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 9, 2544: 45) ฉะนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว พยาบาลในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทั้งโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชนต้องตระหนักถึง

ความสำคัญในการทำวิจัย การมีส่วนร่วมในการทำวิจัย การให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการพยาบาล

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของสังคม ร่วมกับการพัฒนาเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์ สุขภาพอย่างรวดเร็ว บทบาทหน้าที่ของพยาบาลมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ในการให้บริการพยาบาลทุกอย่างต้องใช้ความรู้ แนวคิดทฤษฎี ซึ่งเกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลา ทั้งในศาสตร์การพยาบาล และศาสตร์สุขภาพ พยาบาลจึงต้องปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาการปฏิบัติวิชาชีพ และวิชาการในการทำงานอยู่เสมอ การใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เป็นวิธีการทำงานที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง จึงควรได้นำมาใช้ทั้งในการบริหารการพยาบาล ปฏิบัติวิชาชีพการพยาบาล และการศึกษาพยาบาล (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2537: 318) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Polit and Hungler (1999: 25) ที่ว่าพยาบาลที่มีความสามารถทางการวิจัย จะทำให้สามารถค้นคว้าหาคำตอบของปัญหาหรือข้อสงสัย การแสวงหาข้อเท็จจริง และความรู้ใหม่ทางการพยาบาล โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นศาสตร์ทางการพยาบาล และยังสามารถนำความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล ทั้งด้านการปฏิบัติการพยาบาล การบริหารการพยาบาล และการศึกษาพยาบาล

ส่วนหัวหน้าหอผู้ป่วยถือว่าเป็นผู้บริหารระดับต้นที่มีความใกล้ชิดกับพยาบาลวิชาชีพและผู้ป่วยในหอผู้ป่วย จะต้องประสานความร่วมมือกับบุคลากรทางสุขภาพทุกสาขา เป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาการพยาบาลให้ก้าวหน้าทันต่อวิทยาการใหม่ๆ การวิจัยเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน คือ ต้องสนับสนุนการทำวิจัยทางการพยาบาล และติดตามการนำผลการวิจัยมาปรับปรุงบริการพยาบาล (เรณูวรรณ หาญวาทย์, 2540: 77) การริเริ่มกิจกรรมการวิจัยทางการพยาบาลจะเป็นการกระตุ้นให้พยาบาลวิชาชีพในหอผู้ป่วยให้มีการเกี่ยวข้องกับกรวิจัยทางการพยาบาลมากขึ้น ให้การสนับสนุนการทำวิจัยทางการพยาบาลของพยาบาลในหอผู้ป่วยและพยาบาลจากหน่วยงานอื่นที่เข้ามาทำวิจัย และที่สำคัญเป็นผู้ทำวิจัยทางการพยาบาล ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำวิจัยทางการพยาบาล และมีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งรวมทั้งการบริหารงานในหอผู้ป่วย การควบคุมดูแล และปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล (กองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2539)

จากการศึกษาของ ประกายแก้ว ธนสุวรรณ (2540) ที่ทำการศึกษากการปฏิบัติบทบาทของผู้บริหารการพยาบาล โรงพยาบาล จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัญหาและอุปสรรคในด้านวิชาการประการหนึ่ง คือ ไม่ได้ดำเนินการวิจัย และผลการศึกษาของดวงสมร บุชาชัย (2542) ที่พบว่า

การเกี่ยวข้องกับการวิจัยทางการแพทย์โดยตรงของหัวหน้าหอผู้ป่วย คือ เป็นผู้ทำวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยทั้งหมด อยู่ในระดับต่ำมาก และผลการศึกษาของ พวงพิศ ชนมณี (2534) ที่พบว่า การจัดการด้านวิชาการของหัวหน้า หอผู้ป่วยในด้านการทำวิจัยและร่วมทำวิจัยมีกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย รวมถึงผลการศึกษาของ เพ็ญศรี ปรางสุวรรณ (2541) พบว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านวิจัย ในส่วนของการริเริ่มการทำวิจัยเพื่อพัฒนาหน่วยงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน อยู่ในระดับต่ำ

จากการศึกษาของ รัตนา ทองสวัสดิ์ (2537) พบว่าพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ไม่ค่อยมีรายงานผลการวิจัยออกมาให้ปรากฏ ซึ่งมองได้ 2 กรณี คือ กรณีแรก คือ ไม่มีความรู้และสมรรถนะในการทำวิจัย กับอีกกรณี คือ ขาดการเผยแพร่ผลงานวิจัย นอกจากนี้จากการศึกษาของ ราณี วิริยะเจริญกิจ (2535: 79) พบว่าปัญหาที่ผู้บริหารทางการแพทย์ที่อยู่ในโรงพยาบาลชุมชน ไม่มีโอกาสศึกษาค้นคว้าวิชาการ และการศึกษาวิจัยใหม่ๆ เนื่องจากแหล่งศึกษาค้นคว้าทางด้านวิชาการ และการวิจัยอยู่ในสถาบันการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งขาดงบประมาณในการจัดซื้อ จัดหาตำราวิชาการมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ แสดงให้เห็นได้ว่าทั้งผู้บริหารและพยาบาลยังเห็นความสำคัญต่อบทบาทและสมรรถนะการวิจัยน้อย จึงสะท้อนให้เห็นว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยยังมีบทบาทที่เกี่ยวกับการวิจัยทางการแพทย์น้อยมากและจะส่งผลกระทบต่อสมรรถนะหรือความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย แต่ผู้นำทางการแพทย์ที่ดีจะต้องมีความรู้และความสามารถในการวิจัย มีการพัฒนางานวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยที่มีผลเกี่ยวข้องต่อการวิจัยทางการแพทย์ในด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้วิจัยเอง คือ อายุ พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับบทบาทและผลผลิตภาพการวิจัย (สมใจ จิตพิทักษ์, 2532; สุนิภา ชินวุฒิ, 2538; สุนันท์ ปันนุพา, 2540; Christensen and Jansen, 1992) ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับบทบาทและผลผลิตภาพการวิจัย (วันทนา ชูช่วย, 2533; สุนิภา ชินวุฒิ, 2538; สุชาดา ปภาพจน, 2539; สุนันท์ ปันนุพา, 2540; Flamigan et al., 1988 อ่างในสุรณี พิพัฒน์โรจนกมล, 2538) ส่วนประสบการณ์ในการทำงานจากการศึกษาของ Niewswiadomy (1984) และสุนิภา ชินวุฒิ (2538) พบว่าประสบการณ์การทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลงานวิจัยของอาจารย์พยาบาล สำหรับการศึกษอบรมด้านการวิจัย จากการแนวคิดของ Cormack (1996) กล่าวว่าปัจจัยที่สนับสนุนการวิจัยทางการแพทย์ประการหนึ่ง คือ การศึกษาในเรื่องการวิจัย การศึกษอบรมด้านการวิจัยมีความสัมพันธ์กับบทบาทและ

ผลิตภาพการวิจัย (สุนิภา ชินวุฒิ, 2538; สุนันท์ บันฑูพา, 2540) ซึ่งทั้งบทบาทและผลิตภาพการวิจัย ก็จะมีผลต่อความสามารถในการวิจัย

แนวคิดการระบุนสาเหตุ เป็นแนวคิดที่ใช้อธิบายถึงกระบวนการรับรู้เหตุการณ์หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุมาจากอะไร โดยบุคคลจะมีปฏิริยาด้านความรู้สึกต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเอง (Weiner, 1980: 402) และการระบุนสาเหตุนี้จะมีผลสำคัญต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ของบุคคล จากการศึกษาของสุนทร เทียนงาม (2539) พบว่าการระบุนสาเหตุส่งผลโดยตรงต่อสมรรถภาพการวิจัย

นอกจากนี้แนวทางในการเสริมสร้างความสามารถและพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ของบุคลากรในองค์กรที่มีอยู่ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ก็ถือว่าเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่ง แนวทางนี้คือการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) เป็นการเสริมสร้างความสามารถให้ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเฉพาะผู้บริหารระดับต้น คือหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยการได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากผู้บริหารการพยาบาลโดยตรง คือหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล และเมื่อหัวหน้าหอผู้ป่วยได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจแล้ว จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มั่นใจ กระตือรือร้น ตั้งใจ เอาใจใส่ที่จะปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จและมีคุณภาพ ดังเช่นการศึกษาของ มณี ลีศิริวัฒนกุล (2540) พบว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานของหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหัวหน้าหอผู้ป่วย

จากความสำคัญของความสามารถในการวิจัยที่มีต่อวิชาชีพการพยาบาล ปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน และตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการวิจัย ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การระบุนสาเหตุ และการได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ กับความสามารถในการวิจัยหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน โดยนำแนวคิดตัวประกอบสมรรถภาพนักวิจัยของ จารีก อาจวารินทร์ (2529) และแนวคิดการวิจัยทางการพยาบาลของ Polit and Hungler (1999) ผสมผสานร่วมกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของโรงพยาบาลชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการกำหนดปัญหาและขอบเขตของปัญหา ความสามารถในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการออกแบบการวิจัย ความสามารถในการเลือกและพัฒนาเครื่องมือ ความสามารถในการดำเนินการวิจัย ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้คอมพิวเตอร์ และความสามารถในการรายงานผลการวิจัย มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และหวังว่าข้อมูลที่จะได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนของ

ผู้บริหาร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้หัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชนสามารถพัฒนาความสามารถในการวิจัยทางการแพทย์พยาบาลให้มากขึ้น เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ ซึ่งจะส่งผลให้แนวโน้มการเกิดผลงานการวิจัยทางการแพทย์พยาบาลมีมากขึ้น และผลการวิจัยทางการแพทย์พยาบาลที่ได้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการพยาบาล เพื่อให้บริการแก่ผู้รับบริการที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นวิชาชีพของพยาบาลให้เด่นชัดมากขึ้น

ปัญหาการวิจัย

1. ความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชนอยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และการศึกษาอบรมด้านการวิจัย การระบุนสาเหตุ และการเสริมสร้างพลังอำนาจ มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชนหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และการศึกษาอบรมด้านการวิจัย การระบุนสาเหตุ การเสริมสร้างพลังอำนาจ และความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และการศึกษาอบรมด้านการวิจัย การระบุนสาเหตุ และการได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ กับความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และการศึกษาอบรมด้านการวิจัย โดยที่อายุของบุคคลแสดงถึงระยะเวลาที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆของชีวิตที่แตกต่างกัน อีกทั้งมีความแตกต่างกันทั้งด้านสรีรวิทยา จิตใจและสังคม เมื่อมีอายุมากขึ้นย่อมมีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น (รัตนา ลือวานิช, 2539) ความคิดอ่านและการมองปัญหาจะชัดเจนถูกต้องตามความเป็นจริงมากขึ้น ความคิดและการกระทำจะค่อยๆปรับเปลี่ยนไปตามวัย (ทัศนาศ นุญทอง, 2529) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทและผลิตภาพการวิจัย (สมใจ จิตพิทักษ์, 2532; สุนิภา ชินวุฒิ, 2538; สุรินทร์ ปันนุพา, 2540; Christensen and Jansen, 1992)

ส่วนการศึกษานั้นสอนให้คนรู้จักคิด วิเคราะห์และแสวงหาความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอ ทำให้บุคคลเข้าใจถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติรอบตัว เข้าใจสังคม พัฒนาความคิด ทักษะคิดในการดำรงชีวิต บุคคลที่มีวุฒิการศึกษาสูง มักจะได้รับการยกย่องและเป็นผู้ที่มีความสามารถมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า จากการศึกษาของ Keller (1991) อ้างใน พิสมัย ฉายแสง, 2540) พบว่าตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น ระดับการศึกษาที่สูงกว่า ประสบการณ์การปฏิบัติงานและประสบการณ์ชีวิต จะทำให้มีความสามารถและเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น วุฒิการศึกษามีความสัมพันธ์กับบทบาทและผลิตภาพการวิจัย (วันทนา ชูช่วย, 2533; สุนิภา ชินวุฒิ, 2538; สุชาติ ภาพาจณ์, 2539; สุนันท์ ปันทุพา, 2540; Flamigan et al., 1988 อ้างในสุรณี พิพัฒน์โรจนกมล, 2538)

ประสบการณ์การทำงาน ซึ่งหมายถึงระยะเวลาในการปฏิบัติงานการพยาบาล การส่งเสริมประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาก ทำให้มีโอกาสที่จะเผชิญปัญหาอุปสรรคต่างๆมากมาย มีความเข้าใจในงานที่ปฏิบัติและรับผิดชอบงานได้ดี สามารถคาดการณ์ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ดีกว่า (Nigro & Nigro, 1984 อ้างใน ภัสรา จารุสุตินธ์, 2542) จากการศึกษาของ Niewswiadomy (1984) และสุนิภา ชินวุฒิ (2538) พบว่าประสบการณ์การทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลงานวิจัยของอาจารย์พยาบาล

สำหรับการศึกษอบรมด้านการวิจัย เป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะการวิจัย ทำให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแสวงหาความรู้ใหม่ๆจากกระบวนการวิจัย จากการศึกษาของ Cormack (1996) ปัจจัยที่สนับสนุนการวิจัยทางการพยาบาลประการหนึ่ง คือ การศึกษาในเรื่องการวิจัย การศึกษอบรมด้านการวิจัยมีความสัมพันธ์กับบทบาทและผลิตภาพการวิจัย (สุนิภา ชินวุฒิ, 2538; สุนันท์ ปันทุพา, 2540)

การระบุนสาเหตุจะมีผลสำคัญต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ของบุคคล กล่าวคือ ถ้าการระบุนสาเหตุของความล้มเหลวมาจากปัจจัยเชิงสาเหตุภายใน อันได้แก่ ความสามารถและความพยายาม จะส่งผลให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจ และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จะมีความพยายามมากขึ้น (Weiner, 1980: 403) การระบุนสาเหตุของผู้วิจัย โดยรับรู้ว่าคุณค่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแต่ละคน มาจากความสามารถและความพยายาม (Frieze, 1976; Frieze & Snyder, 1980; Weiner, 1985 cited in Clark, 1997: 69) และจากการศึกษาของสุนทร เทียนงาม (2539) พบว่าการระบุนสาเหตุส่งผลโดยตรงต่อสมรรถภาพการวิจัย

ส่วนการได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจในการวิจัย จากแนวคิดของ Kanter (1977) เชื่อว่าบุคคลเมื่อได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจแล้ว จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ดีขึ้น

มีความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้น และสนใจที่จะปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จและมีคุณภาพ หัวหน้ากลุ่มการพยาบาลก็เป็นผู้บริหารการพยาบาลที่มีส่วนให้ความสำคัญและหากลยุทธ์ต่างๆ ในการส่งเสริมความสามารถของหัวหน้าหอผู้ป่วย ซึ่งจากการศึกษาของมณี ลีศิริวัฒนกุล (2540) พบว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหัวหน้าหอผู้ป่วย ความสามารถในการวิจัยอยู่ในสมรรถนะด้านวิชาการ ซึ่งเป็นสมรรถนะหนึ่งในสมรรถนะหัวหน้าหอผู้ป่วย นั้น ฉะนั้นจากการศึกษาแนวคิดต่างๆ ที่ส่งผลต่อการทำวิจัย บทบาทการวิจัยหรือผลิตภาพการวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีบทบาทการวิจัย มีการทำผลงานวิจัยวิจัยและเกิดผลิตภาพการวิจัยมาก ย่อมจะส่งผลต่อความสามารถในการวิจัยที่สูงขึ้นด้วย (สุนทร เทียนงาม, 2539: 28)

จากแนวคิดและเหตุผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

1. อายุ มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน
2. ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน
3. ประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน
4. การศึกษาอบรมด้านการวิจัย มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน
5. การระบุสาเหตุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน
6. การเสริมสร้างพลังอำนาจของหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน ทั่วประเทศ ที่สำเร็จการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าปริญญาตรีขึ้นไป ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง และเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วยของกลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน มาไม่น้อยกว่า 1 ปี

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรต้น คือ

- 2.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และการศึกษาอบรมด้านการวิจัย
- 2.1.2 การระบุนสาเหตุ
- 2.1.3 การได้รับเสริมสร้างพลังอำนาจ

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลของตัวหัวหน้าหอผู้ป่วย ประกอบด้วย

- 1.1 อายุ หมายถึง จำนวนปีตามปฏิทินของหัวหน้าหอผู้ป่วย ขณะที่กำลังปฏิบัติงาน ถ้าอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ให้นับเป็น 1 ปี
- 1.2 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสุดท้ายของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่สำเร็จ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ปริญญาตรีและปริญญาโท
- 1.3 ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาทั้งหมดเป็นปีที่หัวหน้าหอผู้ป่วยปฏิบัติงานในวิชาชีพพยาบาลตั้งแต่จบการศึกษาทางการพยาบาล
- 1.4 การศึกษาอบรมด้านการวิจัย หมายถึง การได้รับการศึกษาอบรมหรือเข้าร่วมประชุมวิชาการเรื่องการทำวิจัยหรือการเขียนโครงการวิจัย หรือกระบวนการทำวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย มีระยะเวลาในการศึกษาอบรมหรือเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่า 2 วัน ระยะเวลาที่อบรมผ่านมาแล้วไม่เกิน 1 ปี

2. การระบุนสาเหตุ หมายถึง การรับรู้ถึงผลลัพธ์ในด้านการศึกษา ด้านการทำงาน และด้านผลการวิจัย ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน ว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว และระบุนสาเหตุของผลลัพธ์นั้นว่ามาจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ความพยายามหรือความสามารถ หรือมาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความยากง่ายของงานหรือโรค

2.1 ด้านการศึกษา หมายถึง การรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยถึงการศึกษาที่ผ่านมาว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว และผลลัพธ์นั้นเกิดจากความพยายาม ความสามารถ ความยากง่ายของการเรียน หรือโรค

2.2 ด้านการทำงาน หมายถึง การรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยถึงการทำงานของตนเองว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว และผลลัพธ์นั้นเกิดจากความพยายาม ความสามารถ ความยากง่ายของงาน หรือโชค

2.3 ด้านผลการวิจัย หมายถึง การรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยถึงผลของการวิจัยที่เกิดขึ้นหรือที่จะเกิดขึ้น ว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว และผลลัพธ์นั้นเกิดจากความพยายาม ความสามารถ ความยากง่ายของงานวิจัย หรือโชค

3. การได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง การรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยต่อการได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลในการพัฒนาความสามารถในการวิจัย ประกอบด้วย การได้รับอำนาจ และการได้รับโอกาส

3.1 การได้รับอำนาจ หมายถึง การที่หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลและหน่วยงานผลิตภัณฑ์ สนับสนุนให้หัวหน้าหอผู้ป่วยพัฒนาความสามารถในการวิจัยได้อย่างเต็มที่ ซึ่งประกอบด้วย การได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการได้รับทรัพยากร

3.1.1 การได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน หมายถึง การที่หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลให้การยอมรับ สนับสนุน เห็นชอบในความคิดสร้างสรรค์ ให้คำปรึกษา และอำนวยความสะดวกในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความสามารถในการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย

3.1.2 การได้รับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และความเป็นไปต่างๆ เกี่ยวกับการการวิจัยทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน มีแหล่งข้อมูลเอกสารความรู้ ตำรา งานวิจัย รวมถึงความสะดวกในการใช้บริการ และการได้รับข้อมูลย้อนกลับ เพื่อการปรับปรุงและประเมินผลงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการวิจัย

3.1.3 การได้รับทรัพยากร หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยได้รับการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการพัฒนาความสามารถในการวิจัย ได้แก่ ค่าตอบแทนงบประมาณ อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย บุคลากร และการสนับสนุนด้านผู้เชี่ยวชาญการวิจัย

3.2 การได้รับโอกาส หมายถึง การที่หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลให้โอกาสแก่หัวหน้าหอผู้ป่วยในการที่จะพัฒนาความสามารถในการวิจัยให้มากขึ้น ซึ่งประกอบด้วย การได้รับความก้าวหน้าในการทำงาน การได้รับการเพิ่มพูนความสามารถและทักษะ และการได้รับคำยกย่องชมเชยและรางวัล

3.2.1 การได้รับความก้าวหน้าในการทำงาน หมายถึง หัวหน้าหอผู้ป่วยได้รับการส่งเสริมจากหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลในการเลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่งหน้าที่

ให้สูงขึ้น การได้รับการพิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรม โดยใช้ผลงานวิจัยประกอบการพิจารณา

3.2.2 การได้รับการเพิ่มพูนความสามารถและทักษะ หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยมีโอกาสได้รับผิดชอบในงานที่ทำพยายความสามารถมากขึ้น ได้เข้าอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ตลอดจนได้ลาศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถในการวิจัยให้มากขึ้น

3.2.3 การได้รับคำยกย่องชมเชยและรางวัล หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยได้รับการยอมรับ คำยกย่อง ชมเชยในความสามารถ และให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ทางการพยาบาล และได้รับรางวัลจากหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลเมื่อมีการทำวิจัยหรือเมื่องานวิจัยสำเร็จ

4. ความสามารถในการวิจัย หมายถึง ทักษะที่มีหรือควรมีของหัวหน้าหอผู้ป่วย ตามการรับรู้ของตนเอง เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ที่ทำให้สามารถปฏิบัติกรวิจัยทางการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ ความสามารถในการกำหนดปัญหา และขอบเขตของปัญหา ความสามารถในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการออกแบบการวิจัย ความสามารถในการเลือกและพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ความสามารถในการดำเนินการวิจัย ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้คอมพิวเตอร์ และความสามารถในการรายงานผลการวิจัย

4.1 ความสามารถในการกำหนดปัญหาและขอบเขตของปัญหา หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสามารถระบุลักษณะของปัญหาที่จะทำวิจัย สามารถระบุปัญหาการวิจัย เขียนหัวข้อการวิจัย และระบุประเภทของสมมติฐานชนิดต่างๆได้

4.2 ความสามารถในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสามารถในการระบุความสำคัญของการทบทวนวรรณกรรม ระบุถึงวรรณกรรมชนิดต่างๆที่ใช้ในการสืบค้น ระบุกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ระบุถึงตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย สามารถเชื่อมโยงความเป็นเหตุเป็นผลของตัวแปร และมีความสามารถในการอ่านรายงานผลการวิจัย

4.3 ความสามารถในการออกแบบการวิจัย หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสามารถระบุข้อจำกัดของแบบการวิจัยแต่ละแบบ ระบุประเภทของงานวิจัยประเภทต่างๆ สามารถระบุความเป็นไปได้ของข้อตกลงเบื้องต้น ระบุการนิยามศัพท์ในการวิจัย และประยุกต์ใช้แบบวิจัยแบบต่างๆ

4.4 ความสามารถในการเลือกและพัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสามารถระบุประเภทของเครื่องมือ การสร้างมาตรา ประมาณค่าของเครื่องมือแบบต่างๆ การเลือกเครื่องมือ ความเข้าใจหลักการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล เทคนิคการเก็บข้อมูล และเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

4.5 ความสามารถในการดำเนินการวิจัย หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วย สามารถดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง นิเทศงานและให้คำปรึกษาแก่ผู้ร่วมงาน ประสานงาน และ ปรับแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อให้งานวิจัยบรรลุเป้าหมาย

4.6 ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้คอมพิวเตอร์ หมายถึง การที่ หัวหน้าหอผู้ป่วยสามารถระบุความแตกต่าง ของสถิติเชิงบรรยายและสถิติเชิงอ้างอิง ระบุ บทบาทและความสำคัญในการใช้สถิติที่ใช้ในการวิจัย สามารถเลือกสถิติ ใช้คอมพิวเตอร์ ได้อย่างเหมาะสม สามารถอ่านและแปลความหมายผลการวิเคราะห์จากคอมพิวเตอร์ และใช้ คอมพิวเตอร์ในการพิมพ์งานวิจัย

4.7 ความสามารถในการรายงานผลการวิจัย หมายถึง การที่หัวหน้าหอผู้ป่วย สามารถนำเสนอข้อมูลที่เหมาะสม เขียนและเผยแพร่รายงานวิจัย และสามารถเสนอแนะจาก การวิจัย

5. หัวหน้าหอผู้ป่วย หมายถึง บุคลากรวิชาชีพการพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาพยาบาล ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าปริญญาตรีขึ้นไป ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสาขาการ พยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง และเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วยของ กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน มาไม่น้อยกว่า 1 ปี

6. โรงพยาบาลชุมชน หมายถึง โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีสถานที่ตั้ง อยู่ที่อำเภอหรือกิ่งอำเภอทั่วประเทศ มีขนาดตั้งแต่ 10-120 เตียง โดยมีความรับผิดชอบครอบคลุมพื้นที่ ให้บริการสุขภาพใน 4 มิติ คือ ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสภาพตลอด 24 ชั่วโมง โดยบุคลากรทางการแพทย์ พยาบาลและเจ้าหน้าที่อื่นในทีมสุขภาพ

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ผู้บริหารโรงพยาบาลและผู้บริหารทางการพยาบาล โรงพยาบาลชุมชน สามารถนำผล การศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายการบริหารงาน และการส่งเสริมการวิจัย

2. หัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการ ปรับปรุงพัฒนาความสามารถในการวิจัยของตนเอง

3. นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานในด้านการวิจัย เพื่อเป็นแนว ทางส่งเสริมการบริการพยาบาลแก่ผู้รับบริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น